

ВІРА ТА ЗНАННЯ

Faith & Knowledge

Ч. 7—8

Грудень—Січень

Рік II.

З М І С Т :

- 1) Г. Ш. „ДО НОВОГО ПРОМІННЯ СВІТЛА”
(з церковного життя на Великій Україні
в 1920—22 року).
- 2) П. КРАТ. ЯК Я ПОЧАВ ЗНОВ МОЛИТИСЬ,
(продовження).
- 3) РІЗДВЯНИЙ ПОДАРУНОК.
- 4) М. КОСТОМАРІВ. „КНИГА БУТТЯ У-
КРАЇНСЬКОГО НАРОДУ”.
- 5) Н. Б. „ГОЛОС З ВИСОЧИНИ.
- 6) М. Х. „ДЕЩО З МАЛО-ЗНАНОГО”
- 7) Єпископ Н. Н. „РЕЛІГІЙНИЙ РУХ НА
УКРАЇНІ”.
- 8) ПАВЛО КРАТ. — „КРИТИКА БОГОСЛУ-
ЖЕБНИХ КНИГ”, (греко-катол. і право-
славних, протестанських).
- 9) „РОЗМОВА ПРО СОТВОРЕННЯ СВІТА”,
(зладив Іван Капач).
- 10) ІВАН КОЦАН. „НАМ КОНЕЧНО ПОТРЕ-
БА ЄВАНГЕЛСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ”.
- 11) ЦЕРКОВНІ ТА МІСІЙНІ НОВИНИ.
- 12) ЗАВІДОМЛЕННЯ.

Поодинокє число 10 центів

ВІРА та ЗНАННЯ

Часопис Євангелського Християнства.

Редагує ПАВЛО КРАТ,

Проповідник Пресвітерської Церкви в Канаді.

Видається за допомогою Торонтоського
Відділу Канадійської Жіночої Протестантської
Федерації.

Виходить першого дня кожного місяця.

Річна передплата \$1.00
Поодинокі число 10 цт.

Адреса:

FAITH & KNOWLEDGE

48 Peterborough Ave.

Toronto, Ont.,

Canada

FAITH & KNOWLEDGE

A Monthly Evangelical Magazine
for Ukrainian People.

REV. P. C. CRATH, B, A,

(Presbyterian Minister to Ukrainians
in Toronto)

Editor and General Manager

The Publication is supported by the To-
ronto Branch of the Protestant Women's
Federation.

CONTENTS OF 7-8 NUMBER

"To the New Dawn of a Light" — H. Sh.

"How I Started to Pray Again" (Continued)

"A Christmas Present" — Editorial.

"The Book of Genesis of Ukrainian People"

by Prof. Nicholas Kostomarov.

"The Voice of the Tigh Plane" — by J. B.

"Something from a Little-Known" by M.Ch.

"Religious Movement in Ukraine"

by Bishop N.N.

"Criticism of the Gr. Catholic, Gr. Orthodox

and Protestants Books of Worship"

by P. C. Crath

"We Need Evangelical Literature"

by J. Kocan.

"A Talk about Creation of Universe"

by J. Kocan.

ВАЖНЕ!

Кожний український євангельський проповідник повинен запре-
номерувати собі „ВІРУ та ЗНАННЯ” і заохотити до того усіх членів
своєї церкви т. прихильників.

ВІРА ТА ЗНАННЯ

ЧАСОПИС ЄВАНГЕЛЬСКОГО ХРИСТИЯНСТВА.

Число 7.—8.

Торонто, Онт.

Грудень—Січень, 1924.

Рік I.

Г. Ш.

До нового проміння світла

(З церковного життя на Великій Україні в 1920-22 роках).

„Оце ж оставляється
вам дім ваш пустий.”

(Ев. Мат. 23:38).

Вічна буденщина. Їх тяжко стерпіти. Протягом літ — сірі, буденні дні, — і людина близька до розпуки. Бо легше падати під тягарем щоденної праці, але мати „світло”, а ніже ніколи не мати працюючи поволі.

Власне, до распуки вже і доходили нещасні радянські працівники Народньої Освіти. Мусіли працювати, і працювали якось нервово, шалено і в школі і в дома. В школі ніби старались забути, що вдома чекають голодні діти в холодній хаті і щиро трудилися над щепленням старих ідеалів дитячим душам. Хотілось їм кращого життя і вірили, що воно колись прийде. А вдома, як в пропасниці, залагоджували печучі життєві справи: вимінювали одержу на харчі (щозвалося „спеку-

льованням”), а поночі бігли красти дерево в лісі, або стовпи на дорозі, щоб опалити хату... Це робили люди, що безумовно мали певні ідеали, виховували молоді і вірили в ясне майбутнє свого народу...

Та біда в тім, що тим працівникам радянської республіки не квапились щось платити за їхній труд; от через-що вони, на вид своїх голодних дітей, мусіли забувати „стару мораль” і ставати комуністами в спеціальнім на ті часи значінню цього слова.

Так. Вічні злиденні бідні. Ми не знали, що таке відпочинок. Що таке та біблійська субота, коли людина хоч на мент оглянеться на минулих 6 день. Не для нас існували спочинок, розвага, не для нас існувала церква, молитва, Бог, що такий жорстокий, здавався тоді...

Ну, а врешті, про релігію якось забули. По-перше: офіційно вона „зверху”; по друге; російське пра-

вославя давно відбило від себе усю „мыслящую братію”. Правда, по традиції часом у велике свято засвітивши перед образом лямпаду, в котрій горить тяжко загорований („наспекульований”) олій, засвітивши у вечері, сядеш з дітьми і задумаєшся. Таємне світло лямпади будить спогади дитинства, якоїсь краси, якогось настрою давно забутого, загубленого...

Минулося! Нема свята... Обуднілась душа. „Марнота марнот і утрома духа” — увесь зміст нашого життя.

Та якось, довідавшись про українізацію київського собора св. Софії, довелось туди зайти.

Вразило убрання собору: увесь в народніх рушниках, розмалюваний у квітах людей — повно, але така тиша, що диво. А особливо дивне те, що читають „часи”, а люди, замість того, щоб тікати, як це було у нас в старій російській церкві, — Усі посуваються уперед і напружено прислухуються. Грфонікливі слова псалмів, котрі уперше чуємо на рідній мові, ніби тільки тепер доходять до нашої душі і зворушують так, що не одно ридає...

А співи! — Старовинні мелодії, якісь такі і прості і дивні. „Щасливі убогії духом, їм належить Царство Небесне” — дзвенить речитатив. І, як далекий відгомін цього, якихсь небесних сил, тихе, счудоване зітхання хору: „Щасливі!”.

Давно не ридала так бідна учителька української школи, що хотіла прищепити своїм учням віру в ідеали..

От, коли вона почула усе прагнення до цього Царства Небесного, коли почула усю убогість і втому духа, усю марнуту злиденного життя... Але не все ж плакати безсило. Бо є радість і в святих словах, є радість і в тому, щоб прилучитись до загального хору (бо співають усі), є потіха і в казанню п.-отця котрий після слова на Євангелійську тему зазвучує, що вже наша церква, яка тільки літ була під гнітом Москви, стає від неї незалежною цілком вільною і, як бачите, має багато щирх синів та дочок. Говорять чудесно, з сильною вірою та переконням.

То — було перше свято в радянським життю учительки, тепер вірної дочки автокефальної церкви.

В тому же році довелося мені переїхати з Києва до Житомира і загубити єдину відраду помолитись в рідній церкві. У Житомирі української церкви не було.

Знову почалися страшені, розпучливі будні, коли ні на мент не з’осереджувалась душа на головнім, коли метушня злиденна поїдала усі сили духа.

І от новина: в Житомирі має заснуватись українська парохія. Місто загало. Хто — за; хто проти. Звичайно останніх — більшість. Російські провославні єпископи, що осталися зі старих часів у Житомирі, громогласно з церковних катедр чорнили українське духовенство, бруднили його, віддавали анатемі. Попереджали нарід, щоб не спокусився чарами, бо то все „бесовское повождение”, що все духовенство українське — самозванці,

на яких не „почиет благодати”.

Але, не дивлясь на те, а може й завдяки тому, на вечірню українську по приїзді, призначеного Бердичевського єпископа Орлика, людей зійшлося стільки, що не могла умістити церква. Відразу почали правити вечірню.

Всі з захопленням прислухались до нечуваних досі молитов рідньою мовою, дивувались, милувались і захоплювались до екстазу, до сліз.

А по Євангелії вийшов єпископ казати слово на євангельську тему і відразу полонив усіх. Так ще тут ніхто не промовляв до душі.

По скінченню вечірні сказав промову, в якій з'ясував, як повстала автокефальна укр. церква; які умови створились, які відносини повстали між прихильниками укр. церкви та старим царським єпископатом у Києві, що примусило в обороні правди створити (оголосити) автокефалію і вибрати зпо-між себе першого єпископа, прикладом апостольським.

Мова його така чудесна, палка, та щира привернула до себе стільки прихильників, стільки й непередбачали житомирські чорносотенці.

Все місто тільки й говорило, що про єпископа Орлика. На другий день в Укр. Церкві з'явився російський священик, який не ворухнувшись простояв від початку до кінця усю Службу Божу і пильнував, аби хоч що-небудь не пройшло повз його вух та очей...

Це був посланий від ворожого духовенства.

— У вечері об'явив Орлик, — відбудуться дебати канонічності Укр.

Церкви. Запрошуються супротивники.

Людей на ці дебати зійшлося сила.

Після Орлика, який указав канони, на котрі упиралась укр. Церква, проголошуючи автокефалію, виступив священик, що пильнував зрання на Службі Божій.

Він відмовився опонувати на ширшу тему, бо не уважав себе досить підготовленим, але сказав лише:

— Що стосується до каноничності самої відправи Служби Божої, то трудно щось закинути Укр. Церкві. Вона цілком справедлива. А переклади на українську мову — зроблені по містецькому. Я це чув і мушу признати. Лише для чого, коли ви хочете послідувати апостолам і першим християнам, — для чого дозволяєте собі сю розкішну одіж, се каді́нне перед вами? Це належить нам, а не вам.

— О, я дуже радий, — відповів Орлик, — що ви нарешті заберете це. У вас більше нічого й не зостанеться. **Та запам'ятайте собі: тільки через вас ми не можемо відразу зробити такої реформи в нашій оновленій Церкві!** Чи не ви самі кажете нащому нещасному, темному народові, що ми антихристи тільки через те, що дозволили вкоротити наші коси, а в дома ходити в звичайній одежі?!.. **Знайте, наш ідеал — позбавитись старих оздіб і мати повагу до себе за щось иньше, про що, на жаль, ви забули, плутаючись в вашій одежі і дбаючи лише про зовнішню форму...** Не через одержу не через довге волосся мусимо мати довірря до себе... Але завдяки

вам, залишаємо на час де-що зі старої форми, бо в ній же нарешті корень річей... Вимагаємо скликання вселенського собору, який би переглянув постанови древніх соборів і витворив би нові форми, більш відповідні духові часу та психології сучасної людини.

А вам, що заkostenіли в своєму честолюбстві та егоїзмі, що не хочете глибше зазірнути у Христову науку і найти шлях до людської душі, — я вам скажу словами Христа: „Оце ж. оставляється вам дім ваш пустий!”

Яке страшне заворушення сталося! Не тільки інтелігенція, що багато літ не молилась поривалась приєднатись до нової Церкви просила Орлика висповідати і причащати їх, записувались парохіянами, складали величезні офіри), а навіть прості люди, старі баби почали переконано обороняти українську Церкву і щиро молились за її міць. **А серед знайомих комуністів говорили: Що це?**

Стільки літ не був у церкві, уважав усе це зацілком мені непотрібне, а тепер хочу, щоб тут мене знову хрестили „духом святим”, хочу причаститись цієї краси, цієї віри, цього обновленого життя”.

Памятаю ще чудесне слово еп. Орлика в свято Ап. Петра і Павла, де він, за прикладом Христа, що звернувся до свого щирого учня за певною відповіддю — теж вимагав від своєї отари глибоко заглянути в свою душу і не бути легковажними беручи на себе обов'язок християн.

Так почалось існування укр. парохії у Житомирі. Не знаю, що було далі, свідком її розквіту, не довелось мені бути, бо моя химерна доля знову винесла мене в иньший край, з якого неможливо заглянути, що діється на Вкраїні.

Але пережиті в цій Церкві менти зістануть у мені, як євангельська „вода жива.”

II. Крат.

Як я почав знов молитись

(Продовження).

Гніт Московщини ми відчували в нашій життю на Україні не від самих Москалів, яко завойовників, бо Україну здобули хитрощами та підкупством, а у загальнім ворожій настрою до усього українського з боку вищих верстов нашого наро-

ду. Дідич, піп, всілякий мійський „чиновник” навперегони пробували перекрутити свою мову на московську та глузували з усього, що було українське. Ну, а всілякі московські заволоки, як крамарі, майстри наслані з півночі урядники та

попи, бачучи, як „перевертні Матір роспинають” гороїжились перед нами у своїм „русацтві”. Вищі школи на Україні приготувляли даліше покоління тих недоцапків, „общерусскую інтелігенцію”, що підчас теперішньої революції поповняла ряди тих усіх „білогвардейських генералів, і котру Бог вигнав рукою ошуканого роду на науку вигнання у чужі країни.

Хоч уже в діточих літах, ще за життя у ріднім селі, я відчув той гніт змосковщення, але дійсних Москалів здибав аж у Лубнях. Це були майстри-заволоки, що були спроваджені з півночі ставити будинки нашої хлібо-робської школи. Я відразу відчував духовну зверхність нашого селянина над московським мужиком. Наш нарід був чистіший, культурніше вбирався, прикрашав свою одіжу вишиванням, носив шкіряні чоботи, менше пив, а як і напився — не казився, був побожним і чесним.. А ті московські заволоки були брудні, ношу мали примитивного крою, замість чобіт — личаки — „лапті”, як напивались — казились, як звичайно Монголи, чи американські Індіани, з уст їм не вступалась препогана лайка; про Церкву не дбали, розуміння чеснот у них не було. Мешкали „артелею”, себто комуною, як звичайно мало духовно розвинені люди. Наші селяни Москалів ненавиділи, висмівали і били при кожній нагоді. У них Москаль ненавіть не був уважаний за людину. Приміром, дівка покоївка приходить і каже панові: „Пане, якийсь чоловік прийшов”. Це треба розу-

міти, що прийшов наш український селянин. А про Москаля вона инакше б не сказала, як: „Якийсь Руський прийшов”. І це ще добре, бо другаб просто сказала: „Кацап прийшов”. Тай в дійсності самі ті наші помосковщині пани та підпанки до родовитих Москалів ставилися з погордою. Тільки український пролітаріят по білших містах України підлягав більшому змосковленню і губив між чужинцями свою персональність, стаючи духовно нище.

Історичним завданням українського народу було цивілізувати дикі, духово хворі фінські та монгольські племена на північ на схід від Київа. Колиб не татарська навала та незнищення української державности, так можливо, що Українська Імперія, не тільки б торкалась берегів Спокійного Окіяну, але б дійсно зукраїнщила та зцивілізувала насамперед Москвинів, а відтак і усіх тих решту Монголів, що Українцям на життєвій дорозі подибались. Та зрада між самими нами, спродання себе московським царям, яке вчинила українська козацька старшина, ту історичну роль **українізації московської півночі** на якийсь час припинила. Сталась якась божевільна нісенітниця, — Москалі, не маючи нічого свого, хіба дещо позичене від нас, від Ляхів та Німців, заходжуються московцями вищих від себе духом і цивілізацією Українців. Та хоч наші провідні верстви запро московське лакеїство нещасне не забувають про те історичне завдання, його далі провадить несвідомо, але силою своєї духов-

ної зверхности над Москвинами сам наш селянин і протягом минувшого століття **українщить половину Курщини та Вороніжчину**, залюднює не лише Кубанщину, а заходить десятками тисяч у Закаспійщину, та міліонами осідає на Зеленім Клині. Це був український селянин, українське село, що переховало нашу бувальщину і попхнуло багатьох з нашої інтелігенції до українського відродження.

Жидівські більшевицькі голови теперішнього ряду „Союзу Радянських Соціалістичних Республік”, що бажають під цією назвою тримати стару російську імперію, не розуміють того, що центром того Союзу треба зробити не Москву, а Київ і гегемонію віддати в руки духовно душі українській расі. А як того не станеться, так на цілі століття в будучині бути Україні у різанині з Москалями, бо це не „куркульство”, а духовна зверхність наша не дає нам підлячи духовій низчості з півночі.

Та за моїх юнацьких літ цього з нас ніхто про те не думав. Будучи у життю нетерті, ми бачили того ворога, був перед очима. Першими були учителі „обрусителі”. На 18 учителів нашої гімназії таких ревних „обрусителів” було тільки кількох. Цікаво, що Москвин Підковщиків був меншим україножерцем, як вчитель московської мови недоцапок Семферовський. Тому, що гнет московщини має своє центро на півночі у Петербурзі, ми дивились на московську північ, як на джерело всього нашого лиха, а на захід до Варшави, до Західної Ев-

ропи, до Америки, як до країн святої волі. Я був так тим пересякнутий, що як мій батько одного разу вернув з Петрограду і сказав мені: „Ви, українофіли, ненавидите Москалів, думаючи, що від них гніт українській нації, але я тобі кажу, усі уряди у Петербурзі переповнені нашими таки Українцями, Ляхами та Німцями — ось хто Україну поклав в домовину”, — я на ці слова батькові звернув мало уваги. А в дійсності це була свята правда. Ще Шевченко перед 50 роками бачив у Петербурзі тих „теж малоросів”, про яких писав: „Помагайте, недолюдки, Матір распинати.”

І в теперішній боротьбі за національне визволення Українського Народу, нам треба усе памятати, що Москвини, яко нація, від нас духовно і культурно нижчі і як ми свою духовість будемо далі розвивати, основуючись на Христовій науці, нам не їх боятися а Варшави. Та стаючи суцільним українським муром проти ляцької напасти, не сміємо понижуватись перед Москвинами. нам християнам, противна думка розпочаття українського імперіялізму”, та коли Москвин не схоче від нас відчепитись, так Москва піде за Києвом.

З других націй, що мені довелося здибатись за моїх юнацьких літ на Полтавщині, — це були Німці. Їх було між нами трохи. Тримались ці зайди також згорда, але ці вже мали хоч чимсь над нами вивисшуватися. Були це здебільшого вчені огородники, механіки, та майстри а також і учителі у гімназіях. Від

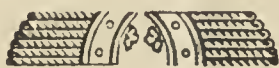
Царя Петра Першого Німці всіма силами пхались до Росії зробити її своєю кольонією, що їм було урвалось аж за цієї світової війни. У поневоленню України, починаючи від того як Петро та Німкені цариці Катерина Друга німецький розум царських наймитів багато працював на наше знищення.

Ми, гімназисти, знали тільки за Москалями зневажати Німців, співаючи зан ними таку дурну пісню як: „Німець, перець, ковбаса,” а зацікавитись їхнім знанням та собі від них розуму позичити, того у нас не було. Ми легковажили лек-

ції німецької мови, і з нас ніхто не скінчив гімназії з знанням її.

Було кілька у нашій місті Німців лютеранської віри. До них часом приїздив їхній пастор, але для нас не було жадної цікавості зайти на лютеранську відправу, тай лютеранським пасторам було заборонено урядом проповідати до не-лютеран. Що там на Низу (як у нас звуть полудне), у німецьких осадах наші заробітчани набирались світла Євангенії мені, недбаючому про жадну релігію, і до голови не приходило.

(Далі буде).

Різдвяний Подарунок

Перший Український Просвітно-Економічний Конгрес, що відбувся у Вінніпегу 12-14 грудня має величезну історичну вагу в життю української еміграції в Канаді. Це показник громадянської достиглості, це зворот на нові шляхи у нашій просвітній та економічній, а також політичній життю. Українці в Канаді стягаються до купи, витворюють провідний осередок і згоджуються за його проводом одностайно і єдино поступати. Дійсно цей Конгрес буде найкращим подарунком на це Різдво для канадійських Українців.

Але цей Конгрес не тільки порушує справу просвіти та економії, він звертає увагу нашому народові на потребу, пекучу потребу релігійно-морального виховання:

„Зваживши, що основою характеру людини є її релігійно-моральні принципи, отцей Конгрес підчеркує вагу морально-релігійних засад у вихованню і закликає цілу українську суспільність в Канаді, а голов-но просвітні й учительські організації, до того, щоб як-слід подбали про релігійно-моральне виховання молодого покоління.”

Ця резолюція означає, що минули ті часи, як ми не розуміючи ваги **релігійно-морального виховання**, занедбували та нищили наше молоде покоління в Канаді, лишючи його без знання Бога та Його закону чеснот у світі. Дух релігійного відродження торкнувся Бога та Його закону чеснот у світі нашого українського життя глибоко і широко. Між головами того Конгресу бу-

ло багато мужів, котрі перед п'ятнадцяти роками узнавали себе анархистами, соціалістами та радикалами, ну тай безбожниками, а тепер вони стають проводорами до Бога.

Тепер розходиться, щоб цю ухвалу Конгресу дотично релігійно-морального виховання нашої молоді перевести у життя від кінця у кінець Канади. Резолюція накликає цілу українську суспільність, а особливо просвітні товариства та учителів до цього діла. Але Лев Толстой каже: "Невіруючий не може зробити другого віруючим." У потребу релігії багатьох вірять, що самі про релігію не дбають. Є безвірні батьки, що знають, що з дітей виростуть добрі люди, коли будуть виховані релігійно; є молодики, що шукають релігійної дівчини, сподіючись, що така буде чесна і буде вірною жінкою; є такі, що у зносінах громадянських, гандльових, тощо, дивляться, щоби ті люди, з котрими вони заходяться були релігійні, бо це запевнює, що їх ті не ошукають; є такі політекери, що хоч самі віри не мають, але за тим, щоб нарід був релігійним, бо тоді легше провадити державою (приміром більшовики і „Живая Церковь"). Отже багатьох за тим, щоб усі від дітей аж до дорослих були релігійні, були Християни. Тай ми за тим, бо тоді між нами буде більше правди, любови, вірности, певности. Томуж і Конгрес ухвалив, щоб відтепер українські діти в Канаді були виховувані у Христовій Вірі, це вже саме, щой і в чеснотах.

І дуже можливо, що ми усі, як український загаль, так і поодинокі

наші просвітні товариства та учителі візьмимось від тепер до вщеплювання релігії в наше молодше покоління. Та знаючи многих з нас, знаючи релігійне недбальство не в однім з наших товариств національно-українських, не большевицьких, не гр. католицьких, варто їм завдати запит: „Коли релігія добра для дітей, для дівчат, для жінок, для політики, для будови держави, для перепровадження всіляких громадських стосунків, — чи ж не добра вона і для тебе, брате-сестро, для вас самих?

Конгрес дав поклик братись до релігійного виховання нашої молоді, і певно многі візьмуться до виконання того поклику, але вони мусять перше застановитись над самими собою: „Чи я вірую в істнування Бога? чи я знаю, що закони чеснот (Морали) існують у світі психічнім так само, як і закони фізичні у світі матеріяльнім? Чи я знаю Христа-Спаса у Його науці? Чи Христос перебуває у моїм серці? Чи я відчуваю цілим іством моїм, що поза Христом неволя тьма і смерть? Чи я розумію, що це наше туземне істнування в тілі глині лише розвиток у життя вічне? Чи я розумію, що найголовніше це дух, і що духові має бути підвладне тіло наше, а не навпаки?" Давши собі відповідь, що знаю це і вірую в це, можуть поодинокі члени нашого громадянства, або й цілі товариства братись до релігійного виховання нашої молоді. З того буде хосен, бо Дух Божий буде в тій роботі. А хто візьметься до релігійного виховання, не маючи сам жадної віри, тому радимо і не зачи-

нати. „Невіруючий не зможе зробити другого віруючим.” Душа людська чує відразу чи той, що благовістить Христову науку, вірує в те що говорить, чи ні. Як батьки будуть казати дітям молитись, а самі ніколи до молитви не стають, діти пропали! Вони відразу відчують лицемірство своїх родичів і для них релігія стане тягарем, який вони покинуть лиш виростуть, і в світі побільшає полуманих душ. Така сама наука усім тим, що хочуть, щоб другі люди були чесні. Будьте ви перші чесними, релігійними! Учителю, адвокату, священику, докторе, уряднику, політику, бизнесмене, склепарю — хочете, щоб ті, з ким ви маєте до діла, були релігійно-чесні, **насамперед самі піддайтеся Спасові-Христові!**

Справді це дорогоцінний різдвя-

ний подарунок дав нам Перший Український Просвітно-Економічний Конгрес у Вінніпегу, бо це показник звороту нашого народу до Бога. А цей зворот витворить в нас Українцях взаємне довірря, братерство та однодушність і одностайність. хто нас поневолить, як з нами буде Бог наш?

Той Конгрес у Вінніпегу звернув увагу на релігійно-моральне виховання нашої молоді, але маймо надію, що незабаром той час, що український нарід зідеться на ще більший Конгрес і на нім проголосить, що він у вірі в Бога та в науці Христа-Спаса бачить єдиний розв'язок українського питання, та що кожна українська голова має схилитись перед Вселенним Розумом, та кожне українське серце має „любити Бога понад усе”.

М. Костомарів.

Книга Буття Українського Народу

1. Бог сотворив світ: небо і землю та сповнив усякими животинами і поставив над усім творивом людину і приказав їй плодитись і множитись і постановив, щоб людський рід поділився на роди племена, а кожному родові і племені дав країну для життя, щоб кожний рід і кожне племіно шукало Бога, котрий від людини не далеко і поклонялись би Йому усі люди і вірували в Него, і любилиб Його і булиб усі щасливі.

2. Але людський рід забув Бога і віддався діяволу, і кожне племіно видумало собі богів, і в кожному племені роди повидумували собі богів, і стали за тих богів битись, і почала земля зрошуватись людською кров'ю, засіватись попілом та кістками, і на усіму світі сталось горе, і злидні, і хвороба, і нещастя і незгода.

3. І так покарав людей справедливий Господь потопою, війнами, пошестями, а найгірше, неволею.

4. Бо єдиний є справдішній Бог*) і єдиний Він царь над людським розумом, а люде, як поробили богів, то з тим укупі поробили богато і царів, бо як у кожній місцевості був свій бог, так у кожній місцевості став і свій царь, і стали люди битися за своїх царів, і ще гірше стала земля поливатися кровію і засіватися попелом та кістками; і збільшувались на світі горе і злидні та хвороба, нещастя і незгода.

5. Нема другого Бога, тільки оден Бог, що живе високо**) в небі, всюдиприявний своїм Святим Духом; і хоч люде наробили собі богів в подобині звірів і людей з їхніми пристрастями і пожаданнями, але це не боги а тільки пристрасті і пожадання; а володів людьми отець пристрастей і пожадань чоловіковбивця, — діавола.

6. Немає другоо царя, тільки оден Царь, небесний Утішитель; хоч люде і поробили собі царів зі своїх братів-людей з пристрастями й пожаданнями, та це не були справдішні царі, бо царь, себ-то управитель над усіма, повинен бути розумнішим та справедливішим та справедливішим над усіх; а розумнішим і справедливішим є Бог і тільки Бог; а ті царі з пристрастями та пожаданнями... І рядив над людьми отець пристрастей та пожадань чоловіковбійця, — діавол.

*) Дивись „Критика богослужебних книг”.

**) Це лише „поетичний” вислів, бо Бог в дійсности сповняє собою цілу вселену.

7. І ті лукаві царі повибирали собі з людей таких, котрі були душі або їм потрібніщі і назвали їх панами, а других людей поробили їхніми невольниками; і збільшились на землі горе, злидні та хвороби, нещастя та незгода.

8. Два народи в світі були найдотепніщі: Жиди та Греки.

9. Жидів сам Господь обрав і післав до них Мойсея, і вложив їм Мойсей закон, котрий одержав від Бога на Синай-Горі, і поклав, щоб усі вони були рівні, щоб, не було царя між ними, а зналиб одного Царя, Небесного Бога, а порядок давалиб їм судді, котрих нарід вибирав власними голосами.

10. Але Жиди обрали собі царя, неслухаючи святого старця Самуїла, і Бог тоді показав їм, що вони не гаразд вчинили, бо хоч Давид був найкращий з усіх царів на світі, однак Бог його попустив у гріх, що він відобрав у сусіда жінку; сеж так було, аби люде зрозуміли, що хоч яка буде добра людина, а як стане самовладно панувати, так зледащіє І Соломона, мудрішого понад усі люди, Бог попустив у саме найбільше — і до л о п о к л о н с т в о, аби люде зрозуміли, що хоч яка буде розумна людина, а як стане самовладно панувати так одуріє.

11. Бо хто скаже сам про себе: „Я найкращий над усіма і розумніший над усіма і усі мусять мені коритись, і за пана мене уважати і робити те, що я загадаю,” той грішить первородним гріхом, що погубив Адама, коли він слухаючи діавола, забажав вирівнятися з Богом і здурів; той нв віки уподобить

ся самому діяволі, котрий сам захотів стати рівний Богові і упав у пекло.

12. Єдиний бо Бог і єдиний Він Царь, Господь неба і Землі.

13. Тим і Жиди, як поробили собі царів і забули єдиного Царя Небесного, зараз відпали від справдішнього Бога і почали поклонятися Ваалові та Дагонові.

14. І покарав їх Господь: пропало, і царство їхнє і усіх їх забрали у полон Халдеї.

15. А Греки сказали: „Не хочемо царя, хочемо бути вільні та рівні.”

16. І стали Греки просвічені над усі народи, і пішла від них наука мистецтва і любомудрість, котрі тепер і ми маємо. А це сталось тому, що у них не було царів.

17. Але Греки не зазнали правдивої волі, бо хоч відреклись земних царів та не знали царя небесного і вигадували собі богів; отже царів у них не було, а боги були, тому вони на половину стали такими, якими булиб, колиб у них не було бовванів, а зналиб вони небесного Бога; бо хоч вони багато говорили про волю, але в них вільними були не усі, а тільки одна частина народу, а рештаж були невільниками, отже, царів у них не було, а паньство було; а це все одно, якби у них було багато цариків.

18. І покарав їх Господь: бились вони між собою і дістались в неволю спершу під Македонців, а потім під Римлян... Отак покарав Господь людський рід: що найбільша частина його, сама просвічена, дісталась у неволю до римських панів а потім до римського цісаря.

19. І став римський цісар царем над народами і сам себе назвав богом.

20. Тоді зрадів діявол і все пекло з ним. І сказали в пеклі: „Оттепр уже наше царство: людина далеко відступила від Бога, коли один назвав себе, і церем і богом.”

21. Але тоді Господь, Небесний Отець, змилюсердився над людським родом і післав на земля Свого Сина, щоб показати людям Царя і Господа.

22. І прийшов Божий Син на землю, щоб показати людям правду, щоб та правда визволила людський рід.

23. І навчав Христос, що всі люде собі брати і ближні, що всі повинні любити насамперед Бога а потім одно-одного; і тому буде найбільша шана від Бога, хто хоче бути першим між людьми повинен бути всім слугою.

24. І сам на собі приклад показав: Був Він розумніщий і справедливіщий над усіх людей, себто, був Царем і Господом, зявився не в станновищі царя і пана а народився в яслах, жив у злиднях, набрав учеників не з панського роду, не з учених філософів, а собі звичайних рибалок.

25. І став нарід пізнавати правду і злякались філософи і люде римського імператора, що правда впливає на верх, а за правдою прийде воля, а тоді вже не буде так легко дурити та мучити людей.

26. І осудили вони на смерть Ісуса Христа, Бога Царя і Господа, і перетерпів Ісус Христос обплывання, поличники, биття, хрест та по-

гребення за волю людського роду, через те, що хотіли приймати Його як Царя і Господа, бо мали свого царя Кесаря, що сам себе назвав богом і пивався людською кровію.

27. А Христос, Царь, свою кров пролив за вілю людського роду і лишив навіки Свою Кров на оживлення вірним. І воскрес Христос третього дня і став Царем неба і землі.

28. Ученики Його, убогі рибалки, розійшлися по світу і проповідували правду та волю.

29. І ті, що приймали їхнє слово, стали братами між собою, без різниці чи були перше панами чи невольниками, філософами чи невченими, усі стали вільними через кров Христову, котру однаково приймали і просвітилися світлом правди.

30. І жили християне братством, усе у них спільне, і була в них обра-на старшина і ті старші були всім слугами, бо Господь так сказав: „Хто хоче бути першим, повинен бути усім слугою.”

31. Тоді римський цісарь, і пани, урядники, і всі їхні челядники і філософи підвелись супроти християнства і хотіли викорінити Христову віру; і гинули Християне: їх, і топили, і вішали, і в чверті рубали, і пекли, і залізними гребінками скребали і інші тьмочисленні муки їм завдавали.

32. А віра Христова не зменчувалась, бо чимгірш цісарі з панами лютувала, тимбільше ставало віруючих.

33. Тоді цісарі з панами змови-

лись і сказали поміж собою: „Уже нам не викорінити Християнства: „Ходімо на хитрощі, приймімо його сами та перевернемо навчання Христове так, щоб нам добре було здуримо нарід”

34. І почали царі хреститися і казали: „От бачите, можна бути і християнином і царем нараз.”

35. І пани охрещувались і казали: „От бачите можна бути разом і християнином і паном”.

36. А на те не зважали, що ще замало, щоб тільки назватись, бо сказано: „Не кожний кажучий, Господи, Господи, увійде в царство небесне, але сповняючий волю Отця мого, що на небі.”

37. І піддурили архиєреїв, і попів і філософів, а ті й кажуть: „Справді воно так, атжеж і Христос сказав: „Віддайте кесарево кесареві, а Боже Богові”, а апостол говорить: „Всяка влада від Бога”. Так уже Господь встановив, щоб одні були панами та багатирями а другі були убогі та невольниками.”

38. А казали вони неправду, бо чоч Христос сказав: „Віддайте кесарево кесареві”, а це тому, що Христос не хотів, щоб були бунти та незгоди, а бажав, щоб мирно та любовно розширилась віра та воля, бо коли християнин буде віддавати нехристиянському кесареві кесарево, себто платити податок, податок, сповняти закони, то й кесарь, приймивши християнську віру, повинен зректись свого кесарювання, бо він тоді, будучи першим, повинен бути усім слугою; і тодіб не було кесаря, а бувби Один Царь, Господь Ісус Христос.

39. І хоч апостол сказав: „Всяка влада від Бога” та не є вона те, що кожний, хто захопив владу, був від Бога. Уряд, і порядок і управа повинні бути на землі; так Бог постановив і це влада від Бога, але вряник і правитель повинні підлягати законові і громаді, бо і Христос сказав судитися перед громадою; а як вряник і укривитель перші, то й повинні бути слугами і не личить їм робити те, що їм забагнеться, а те, що постановлено в законі, і не личить їм величатися та пишатись а личить їм жити просто і працювати для громади пильно, бо їхня влада від Бога, а самі вони грішні люде і самі останні, бо всім слуги.

40. А це ще гірша неправда, бо-цім установлено від Бога, щоб одні панували та збогачувались а другі

були у неволі та вбогими, бо не булоб цього, колиб люде приймали щиру Євангелію: пани повинні пустити на волю своїх кріпаків і стати їм братами, а богатирі повинні наділити вбогих, щоб і вбогі стали богатими; якби на світі була християнська любов у серцях, то таксамо добре як і йому.

41. І ті, що так казали і тепер кажуть і перекручують Христове слово, ті відповідять у День Судний. Вони скажуть Судді: „Господи, ми в Твоє ім'я ми пророкували? А суддя скаже: „Не знаю вас”.

42. Таким толкованням зіпсули пани та вчені християнську волю.
(Далі буде).

***) Ця стаття була писана ще за часів панщини на Україні.

Н. Б.

ГОЛОС З ВИСОЧИН

Дванадцятий Виклад.

„Хто мене видів, Отця Видів”.

Небо не є якимсь окремим місцем, куда-б ви мали пійти, воно 1) якраз там де ви тепер є. Ви можете увійти до неба **тепер**. Добрі мужі та жінки знаходили небо і ввійшли до него. Зараз після цього для них „Все (?) було добре.” Вони перестали спішитись, бо мандрівка їхня скінчилась. Вони вже не путниками і нечужинцями, але

дітьми сталися у батьковім домі. Як ви увійдете до неба тоді зрозумієте в пробудженню, що не було у вас ніякої мандрівки ані широких просторів, котрі ви бачили в сні життя. Ви є там де ви завжди були — вдома, живі, (3) навіки. Ви не відлучені від нікого, кого любите анні віднічого доброго, що ваше. Прийти до неба, означає, піднес-

тись до висшого пізнання Бога і в цьому пізнанню та почуванню ми справді маємо при собі всіх людей кого тільки любимо, ті що розлучились з тілом часто стоять близько вас і розмовляють з вами як ви їх любите. Те що ви називаєте смертею, не розлучає вас з вашими любими, а навпаки, ще ближше лучить вас до купи. Неможливо є вірувати в віддаль і просторінь на духовній області. Дух не знає віддалі ані простороні; він нічим не обмежений і не знає ніяких перепон. На духовному плані (області) закон про всіх однаковий; про тих що іще в тілі і тих, що вже скинули з себе тяготу тіла. Тіло, ніщо, і тілесний розум (4) не може принести ніякого добра.

Дякуйте Богові за тайний подвиг наш на землі, що неначе той сік в деревині наливає життям найдальші галузки та лисочки.

Це знання відчиняє вам двері до величної свободи (6). Невільники виходять на волю (7) старі кайдани духа тріщать; стіни й загороди старих забобонних віроісповідань розвалюються.

Не зневіряйтесь, Бог переможе у вашій борні (8) не підтягайте за собою кайданів; — киньте їх. Піддайтеся тому голосови, що найкраще відзивається на дні вашої душі і розсилає здоровля та благословення крізь кожную частинку вашого тіла, як тільки ви щиро бажаєте того.

Ціле людство піднімається на висшу область. Це діло нині робиться між вами. Небо радується що вже і ви зачали пізнавати сво-

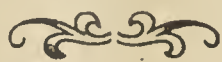
боду синів і доньок в домі Отця. Свідома ваша сполука з Богом ста новить ціле ваше спасення. пізнання тої правди, що Бог і люде а з ними й ви, становите **єдність** — це ті відчинені двері на волю. Ісус прийшов показати вам вихід, бо Христос є Дорога.

Бачу, ви ще не зрозуміли мене, що це таке розум а що думка. Це дуже широкий предмет. Подам тільки головні точки: Тілесний розум, це делікатне знаряддя (середник) дя передачі духовних правд. Він рівнож приймає і передає вам неправду — відлуку — а він повинен би бути досконалим струментом тільки для одного правдивого думання. Він набираєсь знадвірного неправдивого думання тоді, як і повинен би приймати свою поживу тільки з найвисщої комори; правдивий хліб життя, та правдиву кров то єсть, від Христа (9). Ця сила (розум) керує всіма (10) тілесними членами, всіма змисловими поняттями, всіма неправдивими думками і проникає кожную часть тіла, кожна одробина вашого тіла мусить бути під його контролею, бо інакше (11) рука, або нога, або мізок взяв би над вами верх, і котра небудь одна часть тіла допровадила б вас до нещастя — як-би розум дав її волю. Ваше велике нещастя, коли ви почуваетесь окремо від Бога. Прошу вас не бороніть Христови (12) взяти верх над вами це премудрість, це любов, це обєднання з Богом і людьми. Хай ця думка живе в вас і керує вами, хай вона неначе електрична струя переповнить ціле ваше тіло, хай вона буде Господом і

Князем. Хай силою її навіть сухі кости сполучаться і 13) знов оживуть.

Так треба вам умерти для гріха і для почуття розлуки з Богом а жити Христом для Христа 14). Ви зрозумієте це тільки вашим серцем.

1) Лука 17-2; 2) 2. Царів 4-26; 3) Одкр. 1-18; 4) Гал. 5-19, 21; 6) Рим. 8-21; 7) Лук 4-18 8) 1. Самуїл. 17-47; 9) Йоан 6-53 10) 2. Кор. 10-5; 11) 1. Кор. 12; 12) Фил. 2-5; 13) Езек. 37; 14) Рим. 7-11.

М. Х.

Дещо з мало-знаного

„Полюби Господа Бога твого усім серцем твоїм, всею душею твоєю і всім розумінням твоїм. Це перший і найбільший заповіт. І другий подібний йому: Полюби ближнього твого, як самого себе. На цих двох заповідях усеї закон і пророки держаться”

Ці два поділи принципів заповіту заключають в собі дві великі підвалини життя. У цих двох принципах знаходиться і таємниця „Кабали”. Слово кабала значить звязувати до купи. Загадочність Кабали (кабала, кабель) загадочність або мистерія сполуки Бога та людини, таємниця, в котрій пожертвування старим життям така цілковита, що само-особистість людини стає знищена — це жертва для забезпечення вступу в життя з Богом.

Прагненням людського життя буде осягнення безсмертного стану, через котрий вступається у вічний стан. Вічне життя для тих, хто прагне безсмертності. Це значить, що для тих, хто прагне безсмертно-

го стану, буде дано вічне життя. Безсмертність — це стан архи-натурального життя, в котрім роздвоєння буде сполучено в одно тіло, не лише один дух.

Спас Ісус Христос (Сімя Людини) від Бога, Невіста і Жених у одним, звідціля соєдність, був перво-плодом такого існування в Сині Божім. Він мав внутрі себе життя людини, котре восходить, або йде вверх (анод), і життя істоти, котре низходить, йде вниз (катод). То була та подвійна тенденція і можливість, котрі зробили Його безсмертною людиною в Його видимім і намацанім життю.

Безсмертність означає обоє — життя і смерть. У Жидів це існування буде станом „Девахан”. Той стан обоє разом — матеріальний і Девахан буде посереднім станом межи двома земськими життями.

Слово **дева** означає знищити, а слово **хан** означає будувати. Слово **девахан** включає в собі два означіння — смерть і життя. Воно майже одно й то саме із словом без-

смертність; у котрім буде і життя і смерть та вказує стан людини (архи-натуральний), в котрім вона відходить з цього світа не зіпсутою, себто без розкладу тіла. Девахан — це положення, через котре і з якого абсорпція в Нірвану досягається.

Візьмим тепер жидівську дістензацію як один космос (порядок земський, себто жидівський світ) та христіянську діспенсацію ві порядку часової консекуції (зміни), себто один вік заступаючий, або змінюючий попередний, як другий. Жидівський Вік був би як один земський стан, а Христіянський Вік, наслідуючий земський стан. Посередний стан був би матеріальний стан архи-натуральної людини Спаса Ісуса.

Всі душі Жидівського Віку, котрі жили в тілах жидівського народу протягом Жидівського Віку та котрі споглядали на Сина людського як на їхнього збавителя, малиб вос-

креснути в Господі Ісусі, як посередний стан їхнього буття.

Аналіза та етимологія терміну девахан не лишає сумніву, що до факту, що це прикладається до стану безсмертності у тілі. Будизм був так страшно і доганно зле-пояснений модерними Блаватськими, як і Христіянство покалічене модерним Християнством. Теософія не має нічого практичного.

„Той хто побідить, буде наслідником і Я буду його Богом і він буде моїм сином”.

Ми часто бачимо старих Жидів, спокійних, з ясным спокійним лицем і все з книжкою в руках. Вони все читають і читають та щось гуркочуть. То вони приготовляють себе до переходу у стан Девахан, а потім і у вічне життя. Придивіться зрозумійте. У буддійців (Китайці, Індуси) той стан називається Нірвана.. У Христіян — Царство Небесне у Спасі Ісусі Христі.

Епископ Н. Н.

Релігійний рух на Україні

(Продовження)

В релігійнім русі на Україні від початку і до Всеукраїнського Собору 1921' р. увага громадянства була найбільше звернена на здобування церковних будинків, на заступлення старо-славянської мови в церковно-релігійних відправах українською та на визнання української Церкви автокефальною. Піс-

ля ж Собору, майже до Великих Микольських Зборів у 1923 р., громадська увага ще в більшій мірі стала кружляти коло акту утворення цим Собором самостійної, своерідної для української Церкви Єрархії. Одні витали той акт з радіщами, а другі виступали супроти него. Попередня, нескінчена ще боротьба, таким чином, накинула но-

ву боротьбу.

Ця нова боротьба розпочата самими ж поборниками Єрархії греко-російського походження. Вони обізвали цей акт у своїй відозві „лицедійством” та „самосвятством”. Прихильникам нової Єрархії у новій Церкві лишилось відмовчуватись. Були, правда випадки, в яких годі було мовчати, особливо в прилюдних релігійних диспутах, в безлічі запрактикованих на Україні. Тут, в разі потреби, зауважалося, що лицедійство якраз і є не в українській Церкві, а в Церкві греко-російській, де висвята кандидатів у священничий стан провадиться без участі віруючих, як в обранню тих кандидатів, так і в самім чині постригу їх духовенство висвячувалось духовенством же, а не громадою вірних.

Однак треба сказати, що підчас відмовчування дотно нової Єрархії з'явилась, яко оборона від того лихословія, брошура „За Церкву Христову Громаду, проти царства тьми. Вірний Володимир Чехівський. Видання Всеукр. П. Ц. Ради. Року 1922, Київ”. У цій брошурі на 52 сторінках автор ґрунтовно доводить безблагодатність російської претендуючої на апостоличність Єрархії та ще з більшою підставністю стверджує благодатність новоутвореної Єрархії. Ця брошура у протязі короткого часу стала відома усій так чи инак віруючій Україні. Вражіння було зроблене нею глибоке до надзвичайности. У відповідь на неї ніхто з творців відозви не спромігся щось подати, хоча якийсь протоєрей Григорович у

своїй брошурці „Лжеєрархія Ліпковцев” і силкувався якось чимсь захистити греко-російську апостоличність, а не міг того діпняти і, покликаючись на підстави визначені у брошурці Чехівського, ще більше підніс величну вартість твору Чехівського, а дуже понизив свій власний, роблячи попри решту нісенитниць свої нелюгічні висновки з власних посилок.

Далі по Україні почав розповсюджуватись лист новгородського протоєрея Красніцького. Цей лист починається словами: „Я восторжонно рад усе́му, що стало́сь у Киє́ві, і далі математично доводить, що „на жадного з єпископів не злялось стільки благодати, як на Липковського”. Кінчиться той лист увагою, що нова українська Церква нітрохи не вадить старій, бо обидві, мовляв можуть „провадити співжиття, як у Англії, приміром, де три Церкви співживуть собі свобідно.” Значного зворушення у громадянстві нашім цей лист не зробив, а розбуркати розум у співчуваючих тай в шкодячих новій українській Церкві розбуркав: одні уважали його яко „примазування” до нової Церкви, а иньші за лукаве зневажання її. Були й такі, що зазначили: „Чи вже й так сміливо можна думати?”

Нарешті заходи проти „самосвятів” і дотно їхньої оборони набирають прилюдного напруження. Почали ширитись чутки, ніби незабаром має бути у місті Харкові зїзд, який визнає взагалі православну Церкву на Україні автокефальною обовязково, аби знищити автокефалію „самосвятів”. Ті

чутки довго кружляли поміж нашим громадянством і в різні тони зворушували його. Прийшов на решті і сам той Зїзд*). У № 40. „Пролітарської Правди” пишуть: „На вечірнім засіданні 13-го лютого був вислуханий доклад пресвященого Олександра, викарія харківської Епархії, про автокефальну Церкву на Україні, у котрій він зясував історичні та канонічні підвалини проголошення автокефальної української Церкви, та різниці його від автокефалії липківщини та екзархистів. Вислухавши той доклад, зїзд приймив одноголосно слідуючу ухвалу: „Розуміючи відвічні різниці національного складу життя на Україні та впливаще з того повне право православної Церкві на Україні на самоозначення що-до задоволення релігійно-церковних потреб віруючого українського народу, а враз з тим щоб загамувати нездорову самосвяцьку шовіністичну автокефалію, зїзд признає і проголошує Православну Церкву на території України, Криму та Галичини автокефальною. І для здійснення самоуправи, маюча свою, незалежну, українську, вищу церковну управу, існуюча у живих братерських канонічних зносинах з російською православною церквою і російською вищою церковною управою і з усіма православними автокефальними церквами, яко частинами Єдиної Православної Апостольської Христової Церкви”.

*) Зїзд старо-російських попів, що звуть себе „обновленцями”.

Потім була вислухана резолюція дотичного докладу протиєрея В. Шаповалова:

1. „Тому, що Тихонівщина всіма силами намагається зруйнувати справу церковного обновлення, чим вона спричинює кривду Христовій Церкві, — провадити з нею вперту і невинну боротьбу. Священослужителів, непризнаючи ВПУ. і ЕУ. і місцевого єпископа, наставленого ВЦУ. на випадок їхньої впертості увільняти від посад, яко тих, що відкололись від Церкви, заборонити черцям, що полишили монастирі, відправляти по церквах без дозволу настоятелів.

2. Постановити супроти Липківської автокефалії українську автокефалію Православної Церкви.

3. Доручити будучій всеукраїнській ВЦУ. спорядити для майбутнього всеросійського собору умови дотично зєднання з Православною Церквою відпавших від неї автокефалістів, самосвятів липківського напрямку.

4. Для боротьби з напастею відносно Живої Церкви, видати від імени зїзду відозву зясуванням дійсного змісту зазіхань та завдань обновлень ческого руху.

5. Видати спеціальне число журналя у двох мовах з низкою статей дотичного програмових питань.

6. Написання відозви поручати комісії, в склад котрої вибрати Протоєрея В. Шаповалова, Прот. В. Коваленка і єп. Павла Погорілка, — і

7. Редагування спеціального числа журналя доручити професорові протоєреєві І. П. Хвилевському і професорові В. Білоликову,...

Отак чутки сповнилися, і настрій у громадянства обох кол підіймився вище.

Іще до появи цих „ухвал” у друку, підчас лише одних чуток про них, ромадянська українська думка уважно зупинялась над запитаннями: Чого саме отак настирливо хоче накладати свою руку на релігійне життя Українця стара російська благодатна Єрархія, чого це їй здається „хорою шовіністичною автокефалія самосвятів (резол. 1-ша)? Чого так їй припадає клопотатись про умови поєднання з тими самосвятами липківського напрямку (р. 3), а за інші доктрини других напрямків, які з революцією, невпинно в „старих” парохіях збільшуються, їй байдуже? Чи не тхне воно політикою, та й шовіністичною? І врешті, чи не шкірне (висловлюючись по теперішньому) тут питання для цієї непростеної дбайливості старої єрархії? У застановленнях над тими питаннями зацікавлене громадянство прийшло до розуміння, що непорушний у „благодатного” духовенства принцип міцного тримання благодати після права спадкоємства від апостолів, це принцип матеріального ним визиску для кастового верховенства; це, таким чином, принцип „плоти і крови”, а не від Отця Небесного, — Мат. 16:17. В той час як принцип благодати, безпосередньо Божої благодати, без жадного права на спадкоємство, при участі такого **найвищого органу, як громада вірних (Церква)**, а не патріярх чи синод (повідай церкві, а не патріярхові, — Мат. 18:17), буде прінціпом

без задного натяку на якесь монопольне право на благодать і кастове самовивиснення. Отже з цього міркування виходить, що хороба, та ще й застаріла хороба, загніздилась у старій єрархії, і від неї, хоч і тяжко, а треба українській людині гоїтись, без послуг з боку хоча б і безпосередньо, а не спадкоємству, уповажених від апостолів лихі наслідки чого перед очима цілого світа) і без клопотів про оздоровлення старої Єрархії.

З огляду на це, український нарід у своїх про себе клопотах на варті коло вчиненої ним справи церковно-визвольного руху ставить себе самого, винісши на чоло своєї справи ВПЦ Рад у і доглядаючи за її працею двічі на рік, для чого й утворює Великі Весняні Збори Микольські та Великі Осінні Збори Покровські. Відпоручники українського віруючого люду на Микольських Зборах у 1922 р. уже урахували, після освідомлень з „доповідів з місць”, і по розгляді праці „Малої Ради”, що потрібна дбайливість народу самого про себе, бо звязати Бога спадкоємною благодатею ніколи і ніяк неможна. Ураховуючи це, збори зауважили, що пора прийшла, звернути увагу не стільки на побільшення парохій, скільки на внутрішню вартість парохій, уже визнавших для себе необхідність триматися нової Єрархії.

Покровські ж Збори 1922 р. у цім завданню надто поставились уважно до справи оновлення (як що не новонародження) **своєрідної віри**, достойної кращого, ніж є, стану свого життя, чим наче попереджу-

вали Збори, п. 2-ий вищенаведений ухвал об'новленчеського Зїзду."

В осягненню цього завдання, ті Збори взяли під свій розгляд працездатність у цім завданню усього складу Малої Ради дотично вимогам часу. Наслідком того до Малої Ради було додано ще декілька осіб з зазначенням, що час засобів ви-

пробуваної Морозовщини та організаційних здібностей Єрархії минає, а настає час яскравіше піднести провідну ідею українського культу не лише по містах, а й по селах.

Творчість культова і праця в зазначенім напрямку у парохіях, — це й буде черга часу в культовім зрусі українського народу.

Павло Крат.

КРИТИКА БОГОСЛУЖЕБНИХ КНИГ

(Гр. католицьких, православних, протестанських.)

Передімною два молитвеники. Один гр. католицький, чисто уніяцький, а другий православний.

Уніяцький має назву „Молитвеник”, виданий за дозволом митрополита Андрія, у Львові, в році 1909. Другий зветься „Православний Молитвеник”, склав проф. Іван Огієнко, виданий з дозволу та благословенства еп. Діонісія Кремінецького. Уніяцький „Молитвеник” видано українською фонетикою, мова подекуди українська, а здебільшого церковно-славянщина; так само Літургія св. Ів. Златоуста українським правописом, але в церковно-славянській мові. „Православний Молитвеник” для шкіл початкових мовою церковно-славянською й українською” призначений для шкільного вжитку і тому геть коротчий від уніяцького.

Перичитавши обидва ті молитовника, я виніс з того читання таке

вражіння, наче я опинився у височезній божниці поганського капища, оточеної з усіх чотирох боків грубезними, зимними, понурими кам'яними колюнами, а перед мене на золотім стільці сидить кам'яна постать, що головою своєю досягає стелі того капища, а я перед нею як мурашка перед слоном. Та постать дивиться на мене таким виразом, наче каже: „Я маю усе, що ти потребуєш... Але що ти таке для мене?” І на каменних холодних плитах підлоги тієї божниці я бачу тисячі людей-мурашок, що у своїх потребах простягають до того ідола свої руки і кричать: „Царю наш, Пане, Владико, Всемогутний дай нам того, що ми потребуємо!” А ідол не поворухнеться. А там нижче, коло того ідола ніг стоять болваньчики менших богів. Покричавши до того високого боввана, ті прочани уда-

ються до тих менших божків і прохають ще їх, щоб пімнулись за них перед тим невблаганим богом. Холодом, страхом, пониженням віє від того високого боввана, а дурнотою від тих менших божилят.

Отаке вражіння роблять ті два молитовника на людську душу, що при звичаїлась бачити в Бозі свого любого Батька, котрий усе при тобі, усе тобою піклується, радить тобі, стримує від злого, направляє на добре котрий не сидить кам'яним бовваном на злотім стільці у темряві божниці, але чинить роботу життя та любови навкруги нас від найменшої щілки до найбільших сонячних куль у вселеній.

Правда, між молитвами та словами тих молитов де-не-де, як серед суворих поглядів судіїв подибується у сміх твого приятеля, так подибуємо там зворот до Бога: „Отче”. Це слово „Отче наш” наче щире золото загублене у купі намулу того молитовного многослов'я, про яке наш Спас каже: „Як же молитесь, не говоріть багато, як погани; бо вони думають, що за довгі молитви будуть вислухані.”

Але звернімося до тих двох молитовників.

Починаються вони обидва тимиж самими словами: „Во ім'я Отця, і Сина і Святого Духа. Амінь.” Ці слова нагадують нам Бога у початку дня чи якого діла, Бога у Його трох проявах батьківства, синівства та опікунства. Але в гр. католицьким молитовнику додано, що треба це славослав'я проказати **три рази**. Далі ми подибаємо приписи машинного повторення молитов і покіль-

канадцять разів. А Христос каже; „Отець ваш знає, чого вам треба, перш ніж просите його.” Це ж поганський безглуздий звичай „кричати до богів”, повторяючи ту саму молитву покілька разів на всілякі „гласи”.

Далі у „Православнім Молитовнику” іде „Молитва митарева”: „Боже, будь милостивий мені грішному.” Христос нас вчить, що Бог милосердний, любячий і благий Отець, чого ж ще просити щоб Він був милосердний, коли Він усе такий. Це тільки наш обов'язок признати і приймати собі Отче милосердя, залишивши дорогу гріхів. Той митар, що ту молитву проказував (Лука 18:13) був Жид, він не знав про вітцівство Бога до людей, про Його милосердя, і йому та молитва увійшла, а не Християнинови, що вже знає Бога через Спаса Христа.

Тамже у „Православнім Молитовнику” стоїть третя до ряду, душу морозяча молитва: „Господи (себто Пане) Ісусе Христе, Сину Божий змилуйся надо мною грішним”. Те „панькання” у назві Бога та Спаса Христа подибуємо у цілім св. Письмі. Але це значить, що Бог і Христос вимагають, щоб ми їх звали „Господами-Панами”. Це Жиди були призвичаєні свого Бога звати Паном-„Адонаєм”, і від того не змогли себе звільнити і апостоли Христові, навіть такий, як Павло, хоч у Євангелії виразно стоїть, що Спас вчить, щоб ми звали Бога Вітцем-Батьком, а Спаса своїм Другом: „Ви други мої, коли робите усе, що я заповідаю вам.” (Іван, 15:

14); Спас нас зве своїми друзями, а не слугами-рабами. Христос наш Спас, наш Друг, наш кращий Брат, бож і ми діти тогож Вітця Бога, що і Він.

У гр. католицьким „Молитвенику” тих двох повище наведених молитов нема, але стоїть подібного змісту молитва з одним цікавим додатком: „Молитвами сьвятих Отець наших, Господи (Себто Пане) Ісусе Христе, Боже наш, помилуй нас, І тут Спас виличається тим зимним рабсько-паньщезняним титулом, і і проситься Його бути милосердним, коли Він і так ним є. Але варто звернути увагу на слова „Молитвами сьвятих Отець наших”; себто Авраама, Ісаака та Якова. Це ж родоначальники, чи вітці, жидівського народу, а не Українів, тай їхня святість не дуже свята, міряючи святість після християнського стандарту святости (перечитайте життєпис тих жидівських вітців) Знов молитов їх за нас перед Богом ми не потребуємо, бо Бог, любячий Отець, усе з нами, тай „єдиним посередником між Богом і людьми є Ісус Христос.”

Потім в обох молитовниках славословя: „Слава Тобі, Боже наш слава Тобі.” Певно і погани усіх діб і народів подібне славословя до своїх богів проголошували. Це добре плекати в напрямах в людях думку про славетність їхнього Бога-Вітця, але це треба робити у таких виразах, щоб вони думкою про Вітця-Бога підіймалися вище у чеснотах Його Дітей-Людей.

В обох молитовниках є молитва „Царю небесний”. Це слово „Царю” псує цілий дух тієї досить християнської молитви. Хібаж до слова „царь” стосуються такі епітети, як „Утішитель, Дух правди, Скарб добра, життя Давець, Добрий?” Це усе епітети Бога-Вітця. Заступіть ними „Царю небесний” і від тієї молитви повіє теплом любови, і той далекий, суворий „Царь небесний” стане близьким любим Родичем: „Боже-Отче, Потішителю, Душе правди, що скрізь приявний і все сповняєш (собою) Скарбе добра й життя Давче, прийди і вселися в нас, і очисти нас від всілякої гідоти, і спаси, Добрий, душі наші.” (Далі буде).

Розмова про сотворення світа

(Зладив проп. Ів. Коцан)

Як довго вже люде ставлять собі питання про початок всесвіта? Кілько тому літ є від часу, коли люде зачали питатися про те, як повстав світ, ніхто цього докладно

не годен сказати. Здогадуються учені, що люде живуть на землі 100.000 літ; деякі припускають, що більше як 100.000 літ від появи першого чоловіка на землі. Біблія нічо-

го нам не каже кілька наших років є від часу, коли Бог сотворив чоловіка „ув свій образ і подобу”. Одначе як і тепер люде безнастанно питається, коли і який був початок світа, таке саме питання ставили собі наші батьки, діди і прадіди, і кожний чоловік, що мав силу до думання. Питання про початок всесвіта є дуже уперте і інтересне, бо чоловік живе в світі і тому хоче знати його початок, існування і кінець. Чи він знайде добру відповідь на це питання — це вже інша річ, але це не спиняє його розв'язувати те питання після своєї змоги.

Як чоловік зачав думати про те, що світ має початок? Люде приглядаються світові і зауважують, що він змінюється. Це спостереження допомогло їм прийняти оден само-доказаний факт, або засаду. Іменно, Те, що змінюється не може бути вічним; воно мусить мати початок. Світ змінюється, тому світ не є вічним, а як не є вічним то мусить мати початок.

Звідкиж світ взявся? — Колиж вже таке, що після того правила, що світ змінюється, то мусить мати свій початок; тож звідкіля він взявся? Розв'язка такого питання сягає поза людський досвід і розум; поза людський досвід, бо людський досвід і розум; поза людський досвід бо людський досвід не зачинається з початком світа; і поза людський розум, бо людський розум є обмежений і не може обняти цілого всесвіта. Без світла божеського відкриття, ця проблема остається нерозв'язаною. Всі людські погляди, або теорії, на

цей предмет є тільки здогадами, більше, або менше винахідними здогадами.

Які ж провідні учення досі маємо про початок всесвіта? — Маємо чотири провідні учення. Перше учення є пантеїстичне, яке каже, що розум і матерія є одно, або Бог і все-світ є одно”. Це учення робить все-світ єством або як німецький учений, Гіте, каже: „das lebendige keld” жива одіж Бога. Другі погляди є ті, що виключають розум з причин початку світа. Треті погляди є ті, що кажуть: розум є між причинами початку світа, але тільки в зв'язку з матерією. Четверте є ученням святого Письма, яке каже, що є безконечний, йоза-світовий розум до котрого сили і волі існування всіх річей, крім Бога, відноситься.

А чи є яка засада на якій можна би опертися, що всесвіт кимось, і з чогось сотворений? — Люде спорігають самодоказану правду, що єство не може саморідно повстати з неєства, в цім змислі гадка „Ex nihilo nihil fit.” (з нічого робиться нічо) є загально прийнята. Ті, котрі заперечують існування поза-світового розуму є примушені признавати, що такий всесвіт, який тепер є, все мусів бути. Але всесвіт є ста-ні безнастанної зміни, тому він не міг бути все таким як тепер є і опісля таким не буде. Колись світ був в премітивнім стані, з якого теперішній порядок річей повстає. Ну, і тепер питання, як?

Перше розберемо чисто фізичний тілесний погляд.

Єсли є припущення, що світ був

колись в примітивнім стані, то який же був цей стан? На це є такий фізичний погляд. В своїм премітивнім стані всесвіт був дуже тонкою рідкою матерією. Ця матерія мала свої сили, які вона тепер всюди показує. Під діланням цих сил і в згоді з законами тепла, руху тощо цілий великий уклад всесвітніх тіл сформувався і упорядкувався в теперішні згідливі відносини одних тіл до других. Таким самим чином і все органічне життя, рослини і звірята на нашій земській кулі і всюди формуються і педдержуються. Кожний чоловік наскільки знає фізичні закони, що на певно може предсказати, що холодного дня на дворі вохкість його віддиху стає густішою. Такто, після професора Гукслей на цім припущенню з відповідним знанням тих законів було це легким в початку проєкти, не тільки небесний механізм, але й звірята та рослини нашої землі в усіх станах і ступеннях їх істновання.

Оден французький учений Ля-Плас подав небулярне припущення про початок всесвіта. Його припущення представляється ось так „Припустім, що матерія з якої складається цілий сонічний систем колись істновала як рідка газова маса, що сягала поза круг найдалшої планети. Припустім, що та маса кружить на своїй восі, і що через викинування тепла зачала поступенно застигати і через те роби-рась меншою у своїх розмірах. Наколи вона зменшувалася в своїх розмірах то її скорість круження після механічних засад, мусіла ко-

нечно побільшуватися, а осередкова сила, яка так зачалася з зверхної частини небулярної маси, остаточно стануть рівними до тягнення середної маси. Тоді ця зовнішня частина буде відділятися і кружить собі незалежно як величезна поло-са, або обруч. Позаяк осередкова маса постійно остигає і стягається в своїх розмірах, другі полоси формуються в подібний спосіб, відділюються — і осередкова маса маліє, але зате робиться гущою. Так порядково відорвані полоси головню на відділні маси, які незалежно кружать довкола сонця: а наколи ж їх скорості є трохи не рівні, то матерія кожної, такої полоси остаточно збирається в одну планетарну, але єще газову масу, яка має кругляву форму і яка кружить довколо якоїсь восі. Як жеж кожна з тих планетарних мас сталася більше застиглою, а тоді переходить через ряд перемін подібних до тих, що повстали з першої, сонічної маси, або небулі. Полоси матерії формуються в обкружуючі пленетарні завязки, і ці полоси, наколи ломляться на відділні маси, остаточно формуються у менчі кулі, які кружать довколо більших тіл, як місяць довкола нашої землі. Так, після чисто фізичних поглядів, повстав порядок всесвіта без інтервенції розума. Та простий читач нехай не думає, що то одинока і найліпша теорія про початок всесвіта. Односторонність приводить до скрайностей і вузкогляду, яких між Українцями багато, через те, що вхопиться некритичний читач, чи-слухач, одного погляду, або гадки

і другого не хоче чути, хоч би він був і лучший від попереднього. В другій статі поговоримо про погляди, які показують на те, що є розум в самій природі і що без ін-

тервенції розуму не можна зробити порядку, тому без розуму й цілий механізм всесвіта ніяк не міг із хаосу прийти до порядку.

(Далі буде).

Іван Коцан.

Нам конечно потреба євангельской літератури

„Ідучи, принеси і книги.”
(Тимотея 4:13).

Великий проповідник Євангелія Христового, апостол Павло, рєвно дбав про євангелську літературу. Він своєму помічникові Тимотею припімнув, щоб не забув принести книги, як буде вертатися до нього. З поширенням Євангелія устно, ширилася і євангельська література і так Христове діло мало добрі успіхи між всіма народами тодішньої, великої і сильної, римської імперії.

Ми, євангельські Христіяни, є помічниками Божими в будові царства Христового на землі. Треба нам памятати одну велику правду, що в цій будові не можемо мати пожаданого успіху без доброго інструменту, а цим інструментом є євангельська література є одним з найважніщих чинників через яких Бог Отець дає людям; віру націю любов і другі добрі культурні блага.

Коротке означення літератури.

Я вірю, що многі читачі „Віри та

Знання” знають вже, що таке література. Та тільки ради відсвіження памяти я подаю це коротке означіння літератури. Література є написаний реєстер чоловічого духа, гадок, почуття і аспірації в слові правди і краси: а ще коротче сказати — література є одинокою історією людської душі. Історія свідчить, що дійсна християнська цивілізація зачинається від почину творення.

Євангельської літератури.

Кожний цивілізований народ має свою літературу і її історію. Ці літературні історії свідчать самі, що кожна з них зачинається релігійним змістом. Від часу місійної діяльності нашого Спаса, Ісуса Христа, словесність зачала ширитися і скоро зістала записана декотрими його учениками і свідками. Так повстала євангельська література. Але знаємо, що сам Спас мав свою Біблію літературу, яка називається Пи-

санням Старого Завіта. І так то нашою, першою євангельською літературою є Старий і Новий Завіт. Ці писання є історією доброї вісти про спасення роду людського через Ісуса Христа після пляну Божого, який тоже міститься в ній, сама фраза „спасення роду людського” часто є голословною; але ті що але ті, що не тільки словами, але ділами спасають рід людський, знають, яка гадка мститься в словах „спасення чоловіка”. Кожний чоловік є грішний і в життю своїм доходить дуже густо над пропасть зроблену власними гріхами. І від тої пропасти ніхто другий тільки Христос, і нічо інче тільки євангеліє Христове має силу спасти кожного віруючого. Це добре зрозумів Апостол Павло і на вернувся до Христа сказав всім народам: „Я не соромлюся благовістування Христового сила бо Божа на спасенне кожному віруючому.” Так само кажуть всі, учені і неучені, багаті і убогі, котрі спаслися через Євангеліє Христове.

**Кілька доказів, що євангельська
є важним чинником в спасенні
народів.**

Найлучше пізнати чоловіка до якого народу він належить по його родимій, природній мові. І так довго як він говорить, розвивається і вчиться на тій мові, все він буде зачислений до свого народу. Моваж не може рости, розвиватися і жити без літератури. Отже, щоб народ розвивався, цвив і жив, то мусить дбати про свою літературу. — Євангельська література на рідній мові мові була і є великим чинником у

спасенню народів, тому вона є великим чинником у спасенню народів, тому вона є великою konieczністю в піддержуванні народного життя.

На приклад, возьму історію життя ізраїльського народу. Він є в єгипетській неволі, в нього тоді, еще не було літератури. І чим цей народ є? Невільником, уважаний за річ, а не за людей. Мойсей в своїм визвольнім ділі, мусів вживати палиці. Але не довго вживання палиці помагало йому у веденю свого народа до обіцяної землі. Господь сказав йому, і щоб написав своему народові літературу. І Мойсей пішов на гору Синай і там написав своему народові літературу на двох таблицях. Це були списані заповіді, які сталися підставою етичних і цивілізних законів для всіх цивілізованих християнських народів по теперішній час. Свята історія каже нам, що наколи Євреї втратили з рук свою скриню завіта де зложені були і написані закони, їх література тоді попадали в неволю і переставали жити як народ. Услівями їх спасення було дістати назад в свої руки свою літературу.

Около 588 року перед Христом прийшов Навудходнозар, цар вавилонський, під Єрусалим і зруйнував його; всі святі річи, крім літератури, забрав із святині і заніс до свого божища Модрока, Євреїв забрав в неволю і здавалося, що ізраїльський народ вже на віки пропав. Так пропав би був, як би Навуходнозар знищив був всю їхню святу літературу і не позволив творити її. Але ізраїльські священики і пророки

подбали про переховання святих книг і скликаючи тайком людей берегами рік вавилонських, там вони читали її і співали, повісивши свої псалтирі на вербах. Остаточно Езра і Неємія кажуть народові, ми маємо в руках своїх свою святу літературу, Єгова з нами, і ми відбудуємо Єрусалим. І сталося так.

Це вже давно доказаним фактом є, що Святе Письмо містить в собі невичерпане джерело високих, гуманних ідей і кличів та вказівок. Всі другі сучасні великі мужі, тільки модерними словами повторяють те, що міститься в Святій літературі в таких термінах, як любов братерство, праведність, земля і воля по рівній мірі для всіх, бо земля Божя і повня її.

Навіть Біблійні апокаліпси мають велику вартість для поневолених народів. Вони додають надії на Божу поміч і справедливість та заправляють їх витревалости в боротьбі за свободу. Даніїлове представлення абсолютних держав в драпіжних звірях та в золотих, срібних, мідяних та залізних бованнах є влучним символом тих царів і держав, що тільки в фізичну силу вірують та спокійних людей як люті драпіжники. Камінь же, що відорвався від гори безпомочі рук вдарить на ті боввани і вони покришаться, а цей камінь, що вдарив на них і поторощив їх станеться великою горою і сповнить всю землю. Це ж буде і початок того ідеального ладу на землі в кін одні другим шкодити не будуть. Ми називаємо той лад Царством Божим, а другі дають йому ім'я після свої

вподоби отже і всі другі гадки про будучий благословенний лад на землі взяті з святої літератури.

Євангеліє Христове є звершенням євангелської літератури, в ній міститься повня духовного корму. Кожний розумний і добрий чоловік признає і заявляє світові, що не має другої літератури вищої від Євангелія Христового. Були очевидні свідки, котрі, що Христос ро-народом про його діла і воскресен-бив і вчив і вони посвідчили перед ня і ті свідчення були словесністю євангелською, яка опісля стала записаною деякими з Христових учеників і так почалася Євангелська Література. Перші християни борше годилися на смерть на огненім кострі, або в пащі лютого льва чим мав хто з них віддати на знищення свою євангелську літературу. Остаточно ця література здобула собі місце в Олександрійській бібліотеці і випередила поганську літературу так, що опісля стається навіть першим чинником в навертанню і цивілізованню всіх європейських на півдиких народів. Освіта і цивілізація Франків, Бритійців, Келтів, і Германців, Словян Готів та других диких племен зачинається на євангелській літературі.

Українці також датують своє цивілізоване життя від часу приходу до них Євангелія Христового на і словенській мові. Погляньмо в історію української літератури, то зараз найперше стрічаємося з таким фактом. „Константин, званий Кирил, перший апостол до Словян, бувши около 860 Р. Б. в Херсоненсі, в південнім Кримі, знайшов там

у одного чоловіка Євангеліє і Псалтир". Ця рукопись є найстарша, є вона матерею української літератури отже можу сказати з цього заложення, що євангелська література є матерею української літератури в загалі. І маючи цю євангелську літературу, люде могли зачати працю в напрямку осягнення теперішньої цивілізації.

Реформація зачалася євангелською літературою на живих, народніх мовах. Всі славні реформатори західних народів зачали свою діяльність творенням євангелської літератури на живих народніх мовах. Народ просліджував ті писання і знаходив в них правду і життя.

У євангелізації нашого народу треба конче євангелської літератури. — Успіх в євангелізації Українців, у великій мірі, залежить від скількості і якості євангелської літератури на живій, нашій мові. Правда, що українська література в загалі є дуже слаба в порівнянню з літературами других цивілізованих народів. Євангелська ж література на українській, живій мові дуже слабонька, як не найслабша від всіх християнських народів світа. Другі народи мають найбільше релігійних моральних творів. Я сам не давно переглядав літературну статистику Злучених Держав і переконався, що найбільше релігійних творів видано за останний рік. Це все числиться до євангелської літератури. І Злучені Держави є перші в світі. Я думаю, що Україна аж тоді стане сильно на власні ноги, коли мати ме в своїй літературі найсильніший відділ євангелської

літератури.

В старім нашім краю греко-католицька церков, крім старих церковних книг, майже не мала ніякої євангелської літератури. Переклад Куліша на українській мові не позволяли попи читати і свого нічого не давали. Для Українців була тільки попівська палиця, свічка, кадило, кропило і другі мертві знаряди. Така релігія є тільки забабонном. Наслідки браку євангелської літератури на живій мові між нашим народом є дуже видні. Невірство і деморалізація шириться дальше і воно прийде до гіршого, як не опам'ятаємося і побіч проповідування не подбаємо про творення євангелської літератури.

І в Америці євангелська література на українській мові дуже мала. Тільки кілька книжочок кружить між нашими людьми і то видані ще в початках євангелського руху між Українцями кілька літ тому назад. В Канаді хоч „Канадійський Ранок” має релігійного духа. В Америці ж на сім українських часописів не має ані одної релігійної. Тепер зачав виходити релігійний журнал „Віра та Знання” який, як не поживе довго то вина наша, що не даємо йому жити.

Отже, коротко скажу, що в нас не має одного найважливішого чинника до поширення Євангелія Христового. Місіонар же без євангелської літератури, як рибак без рибацького струменту. Як жовнір без амуніції як фармер без плуга і рискаля нічого не може зробити так місіонар є немичний без євангелської літератури. А народ без такої літерату-

ри, як та риба, яку рибак викинув з води і положить в суху торбу.

Найвищі чесноти в Христовім у- нню є: віра надія, любов, братер- ство, єдність і мир, без цих чеснот не можна вести релігійного мо- рального життя. Кінець же такого, християнського життя є царство Боже на землі і в небі. В євангел- гелській вірі наше спасення, нам треба пропагувати її, і не знаю як ми можемо сповнити свій обов'язок без відповідної євангелської літера- тури на живій, українській мові. Нам конче потреба її і мусимо мати її за всяку ціну. Євангелські церкви по- винні подбати про це, проповідни- ки, члени і робітники; всі без ріж-

ниці на секстанську приналежність, мусять гармонійно, завзято і щиро працювати над творенням євангел- ської літератури, як не при допо- мозі наших братів Американців та Англійців то самим, хоч це приму- сить нас відорвати від своїх родин і від самих себе часть щоденного кавалка хліба. Євангелської літера- тури нам потреба в Америці і в Ка- наді, і конче треба нам постаратись щось і для старого краю, бо наколи прийде відповідна пора, що якийсь Павло з наших місіонарів поїде ту- ди на місію, то з плачем буде писа- ти і голосити до нас, як Павло апос- тол до свого Тимотея: „Ідучи в рід- ний край принесіть і євангелські книги.”

ЦЕРКОВНІ ТА МІСІЙНІ НОВИНКИ

Чикаго, Ілл. 8. падолиста. — Між Українцями в Чикаго будуть такі секти: 1. найбільша гр. католицька, 2. слабонька укр. православно, 3. протестантів зорганізованих нем. Проп. Харкавців (баптист) і д. Щербинин мають маленькі єван- гелські зібрання, які годі назвати українськими зі взгляду на різно- родність присутних; там буде кіль- ка Українців, двоє Чехів, один чи два Москалі і то все. Хоч у Чика- го між Українцями можна зробити гарну протестантську роботу, колиб було кому. Василь Головацький проповідує між Поляками та Аме- риканцями, — з наших буде лише кількох прихильників руселізму.

Проповідник Харкавець буде родом Українець. Щербинин також пра- цює яко перекладач у „трактатнім товаристві”.

Детроїт, Мич. — Український бап- тистський проповідник, Я Зіньків вирушив на місійну обїздку по всіх українських баптистських грома- дах в Злучених Державах. Є надія, що під час своєї подорожі завітає і до Торонта, де буде проповіду- вати в місцевій українській пресви- терській церкві.

Канора, Саск. грудень, 1923. — В канорському окрузі дві гр. като- лицькі церкви перейшли на україн- ське православ'я.

Вінніпег, Ман. грудень, 1923. — Українська православна громада в Вінніпегу збирається на Службу Божу в Англійській, євангелській церкві св. Петра, при Селкирк улиці. Першим парохом цієї громади вибрано свящ. С. Савчука. Ми раді з цього, що Англіканська Церква подає руку помочі нашим братам православним Українцям.

Прага, Чехословаччина, падоліст, 1923. — Ліга Української Культури в салі Студентського Дому впорядкувала лекцію проф. Лотоцького на тему: „Боротьба за Самостійну Українську Нац. Церкву”. Було це 13. падоліста. На лекції було доволі слухачів. Прелігент подав історію розвою православного автокефалізму на Україні. Щоб тим розбудилась яка ширша думка годі наразі сказати.

У Метрополитеськім Біблійнім Семінарі в Празі, пастор Нелсон навчає українську клясу. Студіюють Євангелію від Марка. Поки що учащає шість слухачів.

Щуровиці, Галичина. — Аж до Канади один з передплатників Віри та Знання” доносить нам, що еп. Будка аж з Канади при помочі попів в Галичині пропагує „святість Юзефа Кунцевича. Невжеж Українці в Галичині не знають, хто такий був Кунцевич?

Вінніпег, 14. грудня. — Український Просвітно-Економічний Конгрес в Канаді своєю ухвалою заявився за припинанням в просвітній організації членів не оглядаючись на їхні політичні та релігійні переконання. Зваживши, що основою характеру людини є її релігійно-мо-

моральні принципи, цей конгрес підкреслює вагу морально-релігійних засад у вихованню і закликає цілу українську суспільність в Канаді, а головню просвітні й учительські організації до нього, щоби подбали про релігійно-моральне вихування молодого покоління.

Торонто, Онт., 25. грудня у вечері 200 українських та болгарських пресвитеріян та баптистів мали спільні різдвяні молитовні збори. Від Українців проповідували Іван Бодруг та П. Крат, співом провадив Ю. Тхір.

Едмонтон, Альта. 23. грудня. — Про дальший поступ української незалежної пресвитерської церкви в Едмонтоні нам пишуть: „Церкву спорядилисьмо по новітньому. Купилисьмо дудковий орган (такий новий коштує \$1,400.), але цей був уже трохи уживаний, то дістали го трохи таньше. Тепер маємо чудову музику. Як д. Глова заграє на тім органі, то аж душа радується. Рано неділями маємо звичайну відправу, по полудні недільна школа з дітьми, а вечером виклади наукові; приміром, тепер студіюємо психольогію.”

Вакав, Саск. — Проповідник Ол. Максимчук буде третім українським пресвитерським євангелистом що проповідує Христову Добру Новину, не побираючи жадної допомоги від Канадійської Презвитерської Церкви; так само як д. В. Купчинський в Ошаві, а д. І. Глова в Едмонтоні.

Відень, Австрія. — Українське Товариство Прихильників Освіти у Відні повідомляє членів української

самостійної пресвітеріянської церкви в Ошава, Онт. д. д. С. Гуру, Г. Кравця та Гр. Островського, що ними адоптований Яків Гандзюк, студент на віденській експортівській школі, покінчив щасливо студії, здавши іспити 4-го грудня. Ця вістка зробила велику радість не лише вище згаданим братам, але й усій українській пресвітерській громаді в Ошаві. А тому що у Відні ще є 55 українських студентів потребуючих наглої помочі, є надія, що ошавські брати адоптують іще кількох з тих студентів.

Торонто, Онт. — Від цієї зими українська пресвітерська церква в Торонто почала красно розвиватись. Членів збільшилось в четверо. Проповідник П. Крат обтяжений роботою від раня до пізної ночі. Окрім звичайних пастирських та проповідницьких обов'язків він провадить українську школу для дітей і вечірню школу для дорослих, викладаючи англійську мову, географію, рахунки. Жіноче товариство має збори що-четверга вечер. У п'ятницю проба співу. Учні готують два концерта; один в українській мові, а другий в англійській. Що суботи у вечері виклади з рухомими образками. Що неділі на вечірнях проповіді в супроводі світляних образків. По Різдві при церкві буде розпочата недільна школа для дітей. Дотепер діти українських євангеліків на Джонкшен ходили до англійських недільних шкіл. По отриманню листа від брата Василя Кравчука з Буковини, в котрім він скаржиться по гонення на него за релігійні переконання, церква обра-

ла споміж себе закордонний комітет, щоб допомагати б. Кравчукові і в загальні усім тим, що жадають духовної помочі з України, чи з еміграцій. В справі б. Кравчука комітет уже вислав протест на руки румунського уряду, а також повідомив про це насильство канадійських протестантів в загальні. 23. грудня у вечері відбулась урочистість Загальної сповіді та Тайної Вечері. Молитву каяття провадив Іван Бодург, під час котрої многим щирі сльози зміли тягар гріхів з їхніх душ. Хліб подавав причасникам Ів. Бодург, а вино Ю. Тхір, провідний брат місцевої баптистської церкви, в той час як проповідник П. Крат остався у тихій молитві за причасним столом. На Різдво пресвітерська парохія мала молитвенні збори перед полуднем, на котрих члени насолоджували свої душі співом старокраєвих християнських коляд. У вечері на миланки для дітей була вряжена різдвяна яличка, а для дорослих приємність подивитись на забаву молодого покоління та послухати діточого концерту. Усі присутні співали коляди і приглядались світляним образкам: „Різдво Христове“, „Як Яків лазив на небо по фасолічій гичці“ казка для дітей та „Як Колумб знайшов Америку“, для дорослих. Пів до 5-ї проповідник Крат проповідував на псалму 133 і візвав усіх присутних вступити в новий 1924 рік помиреними з Богом і людьми. Дві родини, що мали між собою непорозуміння помирились, що зробило велику радість усім присутнім.

Ошава, Онт. — Заповідана місія на 29-30-31 грудня відбулась в місцевій українській самостійній пресвітерській церкві при співучасті місцевого проповідника В. Купчинського та рочестерського О. Ніжанківського і торонтонського П. Крата; С. Гура грав на органі. У вечері 29. П. Крат проповідував: „Пізнай самого себе”; рано 30. була Загальна Сповідь і Причастя. П. Крат завзивав до помиріння з Богом; В. Купчинський виголосив порушуючу до сліз душу каяльну молитву; хліб і вино благословляв О. Ніжанківський. Того ж дня на вечірні О. Ніжанковський розповів, як він став євангельським проповідником. (А треба зазначити, що О. Ніжанківський буде пер-

шим євангельським проповідником між Українцями в Злучених Державах). У вечері 31. грудня місія в Ошаві закінчилась проповіддю О. Ніжанківського та хрещенням кількох дітей. Підчас місії вірні співали пісні з нового співання „Книга Хвали”, котрий кожний член церкви сам собі набув. Було багато присутних і місцевих наших братів гр. католиків та православних, котрі, хоч і мають свої церкви, в Ошаві, але не мають сталих священників. І чи ж не краще б було для них пристати усім до церкви д. Купчинського та мати в кожній хвилі духовну обслугу та християнську науку від одного з найздібніших українських проповідників на американськiм суходолі?

ЗАВІДОМЛЕННЯ.

Отсим подається до відома шановним Передплатникам і Читачам часопису „Віра та Знання”, що з причини перенесення друкування часопису до Нью Йорку, це число значно спізнено і виходить разом за Грудень і Січень. На будуче адміністрація часопису „Віра та Знання” буде старатись, щоб кожне число виходило правильно.

Адміністрація.

СТІННІ КАЛЕНДАРІ НА РІК 1924

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННІ НАХОДИТИСЯ

❧ ЦІ ДВА СТІННІ КАЛЕНДАРІ ❧

Це окраса дому. До кожного образу є причіплений календар з українськими святами. Замовляйте сейчас. Пишіть на адресу:

SICHOWY BAZAR, Inc.

34 East 7th Street,

New York City

УКРАЇНСЬКИЙ ХИРОПРАКТОР

Доктор О. Е. Крістенсен

Лічить з великим успіхом задавлені недуги жолудка, нирок міхура, серця, біль готови, крижей, грудей, запір, тощо як рівнож

ВСІ ЖІНОЧІ НЕДУГИ

не уживаючи жадної медицини

Лічить головно задавлені недуги. Не будьте легковірні і не дай-десь оперувати.

Години візитові від 1-ої до 8-ої пополудни.

Dr. O. E. KRISTENSEN

495 Bathurst Street,

Toronto, Ont.

ОДИНОКА УКРАЇНЬСЬКА КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ В ТОРОНТО.

КОЛИ ХОЧЕТЕ

Добре вовняне убрання, перворядно зроблене на найкращу моду і з найкращої вовняної матерії, і щоб Вас вповні задоволили, вдайтесь до повище згаданої робітні. Пам'ятайте, що ми одинокі старокраєві кравці з довголітною канадійською практикою.

Ми гварантуємо за найліпше англійське і скачманське імпортове сукно. Сути від \$25.00 вгору.

Коли зайдете або листовно зголоситесь з цим оголошенням дістанете 25% опусту.

Напишіть або зголошуйте самі на понижчу адресу:

CLOTH CRAFT TAILOR

I. Kolaczynski, Sales Manager.

484 Queen Street West

Toronto, Ont.

Dr. Julius J. Lavine

Dental Surgeon

382 Queen Street West

Toronto, Ont,

(Corner Spadina and Queen Sts.)

„ДОБРІ ЗУБИ КОНЕЧНІ ДЛЯ ДОБРОГО ЗДОРОВЛЯ”

Чи Ваші у добрім порядку? Я не бачу.

Дантист др. Левін

Спеціаліст до направлення та вставлення зубів; знаменитий у виробленню назубних корон, та містків, зубів з піднебінням, у заповненню дірок в зубах, тощо.

Отворено що вечера. — Ціни умірковані.

382 Квін Ст. Вест, на розі Спадайни, над кіноматографічним театром.

W. H. SMITH BATTERY & IGNITION CO.

141 SIMCOE STREET (навпроти Нелсон улиці)

Ми розповсюджуємо в Торонто

ГАРТОВИ БАТЕРЕЇ і ОБСЛУГУ

Швидка обслуга троками з № 1. центральної стації 141 Симко ул.

АВТО-ЕЛЕКТРИЧНА ОБСЛУГОВА СТАЦІЯ

Магнити, Генератори, Батерії, Койли та Дистрибютори. Спеціальна обслуга поєдинчих властителів. Регулярні торговельні ціни. Гераджі можуть скластись на нашу тривалу обслугу що до батерей та та напрари електричних частин.

Phone Adelaide 5689